

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Тарана Антона Юрійовича на тему:
«Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

1. Актуальність теми дослідження

Дослідження передумов та динаміки технологічного лідерства Німеччини в європейській економічній системі довело, що економіка Німеччини вважається однією з найпотужніших в Євросоюзі. Країні вдалося вийти в лідери ще в 1970-х рр. і зберегти цей статус дотепер. Валовий внутрішній продукт (ВВП) Німеччини зростає стабільними темпами протягом тривалого періоду швидше, ніж у більшості країн єврозони та США. Німеччина є високорозвиненою індустріальною державою. Найбільші темп зростання демонструє галузь інформації та зв'язку – понад 130 % щорічно.

Обґрунтовано, що специфіка участі Німеччини в системі міжнародного поділу праці визначає особливості технологічного розвитку країни: стратегію та напрями впровадження нових технологій у виробництво та бізнес. До початку 1970-х рр. основна ставка робилася на використання нововведень, розроблених в інших країнах. Зараз, незважаючи на те, що ФРН імпортує високі технології, внутрішній науково-дослідний потенціал Німеччини досить високий. Більше половини витрат на НДДКР спрямовано на розвиток пріоритетних галузей німецької промисловості: машинобудування, хімію, електротехніку – саме в цих сферах Німеччина є технологічним лідером.

З огляду на це тема дисертаційної роботи Тарана А.Ю. «Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС» є своєчасною і актуальною як в науковому, так і в практичному сенсі.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з напрямками наукових досліджень

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних

робіт кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та в рамках науково-дослідної теми «Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин» (номер державної реєстрації – 0116U001990), у межах якої здійснено дослідження детермінант технологічного лідерства Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС (довідка № 4002/48 від 16.05.2018 р.).

3. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій базується на використанні монографічних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, інформаційних звітах та доповідях міжнародних організацій (ОЕСР, Європейської Комісії, Євростату, Unctadstat, Destatis, McKinsey, World Economic Forum and INSEAD тощо) та ряду рейтингових агенцій, дослідних центрів, аналітичних установ та програм (The society they Max Planck, Startseite Fraunhofer-Gesellschaft, Deutsche Forschungsgemeinschaft, Gesundheitsministerium Deutschland, Environment and Technology Centre, Environmental research center, Institute of information technology, Association of German Engineers, Center for Strategy and Competitiveness Stockholm School of Economics тощо), матеріалах й аналітичних звітах міжнародних, у тому числі німецьких організацій (Повідомлення Європейської Комісії. «Європа 2020». Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання; EUROPE 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth; програми та підпрограми «Горизонт 2020», Індикатори інноваційного табло тощо), результатів власних досліджень автора.

Крім того, достовірність результатів проведеного дослідження забезпечується використанням загальнонаукових методів дослідження, методів статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання, діалектичного методу наукового пізнання, компаративного аналізу, тощо.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну та були отримані особисто дисертантом:

По-перше, на основі проведеного аналізу розкрито технологічну природу та еволюцію міжнародного лідерства в економічному розвитку, виділено спільні риси та виокремлено основні характеристики сутності поняття «міжнародне лідерство національної економіки», що дозволило його уточнити та надати авторське визначення (стор. 44).

По-друге, у роботі систематизовано методичні засади дослідження технологічного розвитку країн у системі світового господарства та розроблено теоретико-методичний підхід щодо оцінювання технологічної основи міжнародного лідерства національних економік (стор.75).

По-третє, проведені в роботі дослідження дали змогу обґрунтувати модель створення цінності інноваційних і високотехнологічних продуктів на принципах синергетики і програм технологічного форсайту з урахуванням пріоритетних напрямів технологічного розвитку на національному та регіональному (економічна система ЄС) рівнях (стор.155).

По-четверте, цінним в теоретичному та прикладному аспектах є запропонований автором підхід до якісного оцінювання рівня інформаційної взаємодії суб'єктів системи інститутів науково-дослідної діяльності та поширення технологій на основі критерію інформаційної комунікативності, який характеризує стратегічну функцію науково-дослідної діяльності та поширення технологій – інтегративність, що забезпечує її цілісність (стор.168).

По-п'яте, розроблено наукову базу обґрунтування комплексу спеціалізованих заходів з формування передумов технологічного лідерства України та науково-практичні рекомендації щодо використання німецького досвіду для України в умовах асоціації з ЄС.

Особливий інтерес викликає запропонована автором тривекторна модель розвитку технологій в Україні в умовах асоціації з ЄС, яка передбачає

виокремлення найбільш перспективних у напрямку розвитку сучасних технологій галузей економік, види та напрями технологічного розвитку, що визначають можливі варіанти розвитку інноваційної активності й поширення нових прогресивних технологій в економіці України (стор. 184).

5. Повнота викладення результатів в опублікованих роботах

Матеріали дослідження Тарана А.Ю. в достатній мірі висвітлені в наукових працях автора. Основні положення й результати дослідження викладені автором у 13 наукових працях, із яких 7 статей опубліковані в наукових фахових виданнях та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз (у тому числі одна – у закордонному періодичному виданні), розділ у монографії, 5 тез доповідей – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 3,05 д. а., із яких здобувачеві належить 2,35 д. а.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає необхідним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

За змістом дисертація та автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог МОН України, при цьому автореферат ідентично узагальнює та відображає основні положення, викладені у дисертації.

6. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає у систематизації та удосконаленні концептуально-теоретичних засад щодо дослідження особливостей формування технологічного лідерства країни у системі світового господарства, а також розробці науково-практичних рекомендацій щодо використання німецького досвіду технологічного розвитку для України.

Основні результати дисертаційної роботи доведено до рівня концептуальних положень, стратегічних напрямів, механізмів, заходів і

пропозицій та використано в практиці регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Наукові розробки та висновки автора впроваджено в діяльність Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації; Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради; ТОВ «ТД «Ремпо»; використовуються у навчальному процесі факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, що підтверджується відповідними довідками.

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Треба зазначити, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

8. Дискусійні положення та недоліки щодо змісту дисертаційної роботи та автореферату

Відзначаючи загалом високий науковий рівень дисертаційної роботи Тарана А.Ю., слід відзначити, що робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, до яких слід віднести такі:

По-перше, позитивним моментом дисертаційної роботи є ґрунтовний аналіз теоретичних засад дослідження технологічної природи міжнародного лідерства національних економік в умовах глобалізації світового господарства. На цій основі автором систематизовані та обґрунтовані підходи до визначення категорійно-понятійного ряду «міжнародне лідерство національних економік» та надано авторське визначення поняття (пп. 1.1, 1.2). Проте не достатньо широко представлені погляди представників

вітчизняної наукової школи, які займаються проблематикою технологічного розвитку країн та умов і засобів технологічного зростання.

По-друге, аналізуючи динаміку частки експорту Німеччини високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту автор зазначає, що «...в 2010 р. спостерігалось значне зростання експорту високотехнологічної та наукомісткої продукції, а в 2016 і 2017 рр. помітне уповільнення темпів зростання експорту цієї продукції» (стор. 90), але не пояснює причини та не повною мірою обґрунтовує рекомендації щодо запобігання негативної тенденції.

По-третє, аналізуючи особливості технологічного розвитку Німеччини, автор робить відзначає, що «Серед нових технологій у ФРН високого рівня розвитку набули такі галузі, як мікроелектроніка, молекулярна хімія, біотехнології, а також виробничі технології, спрямовані на підвищення продуктивності праці, зниження витрат, утилізацію відходів виробництва. Крім того, Німеччина компенсує своє технологічне відставання в інших сферах за рахунок імпорту технологій» (с.85-86). На наш погляд, не достатньо обґрунтованим є висновок автора, що «...використання «наздоганяючої стратегії» дозволяє ФРН оптимізувати вигоду від міжнародного поділу праці» (с.86).

По-четверте, відзначаючи обґрунтованість запропонованого методичного підходу розрахунку інтегрального показника рівня технологічного лідерства країни, слід відзначити певні зауваження. Так, на першому етапі аналізу автор пропонує виконувати відбір індикаторів, які характеризують інформаційну адаптивність, інноваційну спрямованість і синергетичну ефективність технологічного лідерства, та визначати апріорні відомості про ступінь впливу кожного з оцінюваних показників на рівень технологічного розвитку (лідерства) країни за допомогою методів рангової кореляції на основі експертного опитування (с.124). На нашу думку, потребують уточнення, хто є експертами у виборі показників і за якими критеріями.

По-п'яте, у дисертації акцентується увага на тому, що «... існує пряма залежність між комунікативністю суб'єктів системи інститутів науково-дослідної діяльності та поширенням технологій і стратегічною ефективністю впровадження нових технологій та формуванням технологічного лідерства Німеччини на ринку ЄС як інформаційної системи» (с.168). Однак, робота значно виграла б, якби автор надав рекомендації щодо шляхів удосконалення інституційного забезпечення технологічного лідерства.

По-шосте, не можна погодитися з висновком автора, що високотехнологічна спеціалізація має лише позитивний вплив на конкурентоспроможність національної економіки і що, «для забезпечення технологічного розвитку України в сучасних умовах необхідно орієнтуватися на ті сфери діяльності, де доцільне поєднання технології «Індустрії 4.0» із чинниками Smart TEMP» (с. 182). У роботі не враховано тенденції розвитку національної безпеки країни у сфері високих технологій, негативні наслідки розміщення так званих брудних технологій-тощо.

Загалом, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки і цінності дисертаційної роботи.

9. Відповідність дисертації нормативним вимогам

Міністерства освіти і науки України. Загальні висновки по дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Тарана Антона Юрійовича «Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини, виконана на високому науково-теоретичному рівні та є самостійною завершеною науковою роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати щодо визначення детермінант та інституціональних засобів формування й підтримки технологічного лідерства Німеччини в європейській економічній

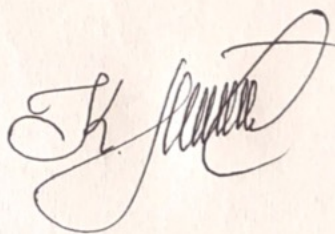
системі, а також використання німецького досвіду для України в умовах асоціації з ЄС.

Опубліковані автором дослідження наукові роботи та автореферат повністю відображають основні положення змісту дисертації. Висловлені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

За актуальністю, постановкою завдань дослідження, теоретико-методичною обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів дисертаційна робота Тарана Антона Юрійовича «Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами та доповненнями), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
в.о. доцента кафедри міжнародних
економічних відносин та маркетингу,
Львівського національного
аграрного університету

Когут М. В.

Підпис завіряючого
Головний бухгалтер
секретар, к.е.н.

Лаврів І.М.